

LBRIS

We know
books

Înv. Lucica BUZENCHI

**LECTURILE
COPILĂRIEI**

CLASA A V-A

 editura
Eduard

CUPRINS

EMIL GÂRLEANU (1878-1914)	7
Gândăcelul	7
Căprioara.....	11
Sărăcuțul!.....	14
Vulturul.....	18
Grivei.....	22
ION CREANGĂ (1837-1889)	26
Amintiri din copilărie	26
Calul Bălan	26
La urat	35
La cireșe	39
Povestea unui om leneș.....	44
Povestea lui Stan Pățitul	48
Cinci pâini	80
Soacra cu trei nurori	87
Dănilă Prepeleac	98
Povestea lui Harap-Alb.....	118
Păcală.....	191
ION LUCA CARAGIALE (1852-1912)	196
Vizită.....	196
D-I Goe.. ..	204

Examenul anual.....	212
Bacalaureat.....	217
Un pedagog de școală nouă	223
PETRE ISPIRESCU (1823-1887).....	228
Prâslea cel Voinic și merele de aur	228
Greuceanu	247
Sarea în bucate	263
Aleodor împărat.....	274
VASILE ALECSANDRI (1818-1890)	285
Cuza Vodă	285
Legenda Lăcrămioarei	287
Dimineața	290
Plugurile.....	291
Iarna.....	292
Gerul.....	294
Lunca din Mircești.....	295
Sfârșitul iernei.....	298
Malul Siretului.....	300
Cucoarele.....	301
GEORGE COȘBUC (1866-1918).....	303
Mama	303
O scrisoare de la Muselim-Selo	307
Moartea lui Gelu	312

Noapte de vară.....	316
Gazel.....	319
Nunta în codru	320
MIHAI EMINESCU (1850-1889).....	326
La mijloc de codru.....	326
Ce te legeni... ..	328
O, rămâi... ..	331
Fiind băiet păduri cutreieram.....	333
Povestea codrului.....	336
Freamăt de codru.....	339
IOAN SLAVICI (1848-1925)	342
Păcală în satul lui	342
LUCIAN BLAGA (1895-1961).....	365
Stalactita	365
Pluguri.....	366
Țară	368
ALEXANDRU ODOBESCU (1834-1895)	369
Epimeteu și Pandora.....	369
Briareu.....	374
Poseidon și Atena.....	378

MARK TWAIN (1835-1910) 383

Aventurile lui Huckleberry Finn 383

    Capitolul II..... 383

    Capitolul III 393

    Capitolul VIII 444

    Capitolul XII..... 419

FRANCES ELIZA HODGSON BURNETT...431

Micul lord Fauntleroy 431

    I 431

    II..... 447

    III 482

EMIL GÂRLEANU (1878-1914)

Scriitor, publicist și traducător, Emil Gârleanu s-a născut la Iași, într-o familie moldovenească.

Cea mai reprezentativă lucrare a sa este volumul „Din lumea celor care nu cuvântă“, în care înfățișează aspecte din universul necuvântătoarelor, care duc o viață aparte, plină de neliniște, cu bucurii și drame neașteptate, prezentate de autor cu mare sensibilitate și duioșie.

Opera sa mai include basme, schițe și nuvele în care autorul a redat momente din viața țăranilor și a intelectualilor, contribuind astfel la îmbogățirea literaturii române.

GÂNDĂCELUL

Cum venise pe lume, nici el nu-și dădea seama. S-a trezit ca dintr-un somn și parcă era de când pământul. Nu simțise nici durere, nici bucurie. Și mult își muncise gândul: cum răsărise, și-al cui era? Mic cât un fir de linte, mișca piciorușele fragede și ocolea, pe de margini, frunzișoara care-l adăpostise. Într-o zi încercă o pornire lăuntrică: ieși de sub umbra răcoroasă și dădu buzna afară, în ploaia de lumină. Atunci

rămase pe loc, orbit de atâta strălucire. Încetul cu încetul îi veni înima la loc, și îndrăzni: deschise ochisorii mai mult, mai tare, mai mari, îi deschise în sfârșit bine-bine și privi în sus. Se făcuse parcă mai mititel decât fusese. Cu câtă strălucire, ce adânc și albastru se dezvelea cerul! Și ce minune! Cu ochisorii lui mărunți, cât niște fire de colb, îl cuprindea întreg. Și ce întunecime, câtă umezeală sub frunzișoara lui. Ce căutase dânsul acolo? Iar din mijlocul tăriei albastre, un bulgăre de aur aprins arunca văpăi.

Tresări. Era el altul? Piciorușele nu mai erau ale lui de scânteiau așa? Și mai era îmbrăcat în aur! Căci și trupușorul lui, pe care și-l vedea pentru întâia oară, scânteia. Nu cumva era o fărâmiță căzută de acolo, de sus, o fărâmiță de lumină închegată, rătăcită pe pământ? Și, ca o adevărită, pe țărâna neagră trupul arunca o lumină dulce. Ce se mai întreba! Fără îndoială, de acolo căzuse, acolo trebuia să se întoarcă. Dar ce depărtare! Și cum să ajungă? Privi în sus; și atunci, deasupra căpușorului, zări lugerul unui crin ce se ridica așa de înalt, că parcă floarea din vârf își deschidea paharul chiar dedesubtul bulgărului de aur, să-i culeagă razele.

În mintea lui își înjgheabă planul. Să se suie pe luger în sus, să meargă, să meargă și să meargă, până în vârf; și de acolo, la bulgărul de aur, din care credea că se desfăcuse: o săritură – sau o vedea el ce-o face.

Atunci se mișcă din nou și, după ce trecu peste un grăunte de piatră cât un munte și scoborî dincolo, se trezi la rădăcina crinului. Se odihni o clipă, apoi la drum, băiete! Mai întâi se rostogoli de pe tulpina lucie de câteva ori în țărână. Văzând asta, se ridică pe piciorușele dinapoi și, fără să știe pentru ce, cu cele dinainte își făcu, moșnegește, cruce. Pe urmă încercă din nou, și văzu că poate. Luciu i se păruse lugerul crinului, și când colo avea atâtea adâncituri, atâtea ridicături: văi, dealuri. Dar ce mireasmă se revărsa de sus!...

Și-a mers voinicul, a mers. Mult să fi mers. Se uită în jos și-l prinse ameteala. Privi în sus și se cutremură. Ce – nu făcuse nici un sfert din sfertul drumului! Puterile îi cam slăbiseră, dar nu se lăsa. Încă vreo câțiva pași, și ici, deasupra, parcă se întruchipa o frunzișoară lătăreață, ca o prispă. Acolo o să se odihnească. Și iar purcese la drum; și umblă, și umblă, băiete; și de-abia ajunse. Iar când a poposit, ud de sudoare, că părea o picătură de rouă, bulgărele de aur scăpătase de amiază. Și voinicul privi iar în sus. Privea în sus și nu-și credea ochilor: zile, săptămâni, luni avea de umblat. Și cât era de hotărât și de vânjos drumetul, nu-și putu opri un oftat:

– Uf! Că mult mai am de suit, Doamne!

- a) Ce însușiri atribuie autorul gândăcelului?
Ce descoperă gândăcelul la venirea sa pe lume?
- b) De ce gândăcelul consideră că este o fărâmiță de lumină închegată, rătăcită pe pământ?
- c) Ce plănuiește gândăcelul?
- d) Care este valoarea artistică a textului?

Teme:

- ☞ Prezentați atmosfera sugerată în primele rânduri ale textului.
- ☞ Prezentați urcușul gândăcelului (ca simbol al drumului spre împlinire) și stabiliți o comparație între gândăcel și un erou din basme.
- ☞ Explicați următoarele expresii: „parcă era de când pământul“, „mult își muncise gândul“, „încercă o pornire lăuntrică“.
- ☞ Despărțiți în silabe următoarele cuvinte: „pământul“, „dezvelea“, „ochisorii“.
- ☞ Formați familia lexicală a cuvântului „pământ“.
- ☞ Exprimați, în câteva cuvinte, sentimentele autorului față de această vietate.
- ☞ Alcătuiți un scurt text în care să argumentați atitudinea oamenilor față de viețuitoarele mărunte.

CĂPRIOARA

De mușchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui și, cu ochii închiși, se lasă dezmiertat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mătăsoasă, a iedului. Mama îl privește și-n sufletul ei de fugarnică încolțește un simțământ stăruitor de milă pentru ființa fragedă căreia i-a dat viață, pe care a hrănit-o cu laptele ei, dar de care trebuia să se despartă chiar azi, căci vremea înțercatului venise de mult încă. Și cum se uită așa, cu ochi îndurerați, din pieptul căprioarei scapă ca un muget înăbușit de durere; iedul deschise ochii. Căprioara se îmbărbătează, sare în picioare și pornește spre țancurile de stâncă, din zare, printre care vrea să-l lase rătăcit. Acolo, sus, e păzit și de dușmănia lupului, și de iscusința vânătorului, căci pe muchile prăpastiilor acelora numai ele, caprele, puteau a se încumeta. Acolo, l-ar fi știut ca lângă dânsa. Dar până la ele erau de străbătut locuri pline de primejdii. Căprioara își azvârle picioarele în fugă fulgerătoare, în salturi îndrăznețe – să încerce puterile iedului. Și iedul i se ține voinicește de urmă; doar la săriturile amețitoare se oprește, câte o clipă, ca și cum ar mirosi genuna, apoi se avântă

ca o săgeată și, behăind vesel, zburdă de bucurie, pe picioarele subțiri ca niște lugere.

Dar trebuie să scoboare, să străbată o pădure, ca să urce din nou spre țăncuri. Căprioara contenește fuga; pășește încet, prevăzătoare. Trece din poiană în poiană, intră apoi sub bolți de frunze, pe urmă prin hrube adânci de verdeață, până ce pătrunde în inima întunecată, ca un iad, a pădurii.

Și-au mers mult așa până ce au dat în sfârșit de luminiș. Iedul, bucuros, o ia înainte sărind. Dar în aceeași clipă căprioara se oprește, ca de-o presimțire, adulmecând. În fața ei, de sub o cetină, ochii lupului străluceau lacomi. Un salt și iedul ar fi fost sfâșiat. Atunci căprioara dă un zbieret adânc, sfâșietor, cum nu mai scosese încă, și, dintr-un salt, cade în mijlocul luminișului. Lupul văzând prada mai mare, uită iedul și se repede la ea...

Prăbușită în sânge, la pământ, sub colții fiarei, căprioara rămâne cu capul întors spre iedul ei. Și numai când acesta, înspăimântat, se topește în adâncul pădurii, căprioara simte durerea, iar ochii i se tulbură de apa morții.

Verificați-vă cunoștințele:

a) Ce atmosferă redă autorul în primele rânduri ale textului?

b) În ce ipostază apare căprioara?

c) De ce în sufletul mamei încolțește un simțământ stăruitor de milă?

d) Ce hotărâre ia căprioara?

e) De ce sentimente este cuprinsă mama atunci când surprinde adevărata primejdie?

f) Ce simbolizează jertfa căprioarei față de puiul ei?

g) În ce constă, după părerea voastră, noul drum ales de ied?

Teme:

☞ Identificați pasajele care surprind starea sufletească a căprioarei.

☞ Numiți două trăsături pentru fiecare personaj prezentat în text.

☞ Reliefați valoarea artistică a textului.

S-a iscat un vârtej ca din senin. S-a înșurubat în pământ, apoi a pornit-o, tehui, peste câmp, curți și livezi, luând cu el tot ce găsea mai ușor în cale. Și dacă de pe jos fura flori, pene și hârtii, de pe-o ramură luă un cărăbuș, un cărăbuș mititel, castaniu, cu aripile fragede, cu ochisorii ca două neghiniți. Cărăbuș de primăvară. Când l-a luat vârtejul pe sus, și-a strâns și el piciorușele și a văzut că poate zbura și fără să dea din aripi.

Vârtejul și-a făcut gustul, și-n mijlocul unui drum de țară, lângă o curte, s-a întepenit o clipă ca un sfredel, apoi s-a topit deodată, lăsând tot ce luase, baltă, la pământ. Iar cărăbușul căzu pe-o bucățică de hârtie albă și rămase acolo, amețit. Când s-a trezit, privi împrejur: un drum prăfuit. Și din capătul drumului, țanțoș, cu pieptul în platoșă, cu pintenii arcuiți, venea un cocoș. „Ia! scap de unul și dau peste altul, își zise cărăbușul; ăsta mă-nghite!“ Cuceșul s-a apropiat, s-a uitat cu un ochi la cărăbuș și a trecut mândru înainte. „Am scăpat!“ gândi cu bucurie cărăbușul, și se întoarse să privească după cucoș. Atunci încremeni de spaimă. Din celălalt capăt al drumului sosea un curcan. Cărăbușul se făcu mai mic decât era, ținându-și sufletul: „Acuma chiar c-am pățit-o!“ Când ajunse curcanul în

dreptul cucoșului, se înroti, își roși mărgelile și își dădu capul pe spate; iar cucoșul scoase pieptul și mai în afară, se înălță în picioare și forfecă aripile de câteva ori în pământ: își dădeau binețe. Cuceșul s-a dus, curcanul se feri parcă să nu calce cărăbușul când îl ajunse, și acesta, bietul, răsuflă: „Bine c-am avut noroc!“ Dar, deodată, de după gard, sări, mare, cu coada rotundă cât soarele la răsărit, un păun. Paserea se legănă o clipă, apoi își strânse coada și zbură în drum. „De ăsta nu mai scap!“ crezu cărăbușul. Păunul s-a apropiat, l-a răsturnat cu ciocul pe spate, apoi iar l-a întors cum îl găsisese și, lăsându-l, își văzu de drum. Cărăbușului nu-i venea să-și creadă ochilor că mai e în viață. Dar uite: colo e drumul, sub el hârtia, pe dreapta gardul – trăiește. Ia să zboare acuma, cât putea mai repede, de-acolo, pe vreo creangă de copac. Să-și încerce aripile. Și le desfăcu. În clipa aceea un pui de sturz, mai mărișor ceva decât o nucă, zbură spre el. „Ei! de așa paseri mici, mai de seama mea, mi-i drag și mie“, gândi cărăbușul, pregătindu-se chiar să dea sturzului „ziua bună“. Dar sturzul se lăsă lângă bucățica de hârtie, deschise pliscul, apucă cu lăcomie cărăbușul și: hap! hap! mai să se înece, îl înghiți.

*

Sărăcuțul cărăbuș!

De pe gard, o vrabie, care văzuse multe în viața ei, își așezase pușorii în rând, să privească, de cum zărise cărăbușul jos. Și acum își lua zborul într-alt

loc, strigându-și după dânsa odraslele cari duceau în minte o învățătură mai mult.

Verificați-vă cunoștințele:

a) Care este spațiul de desfășurare a întâmplărilor?

b) Ce lume descoperă cărăbușul în urma potolirii vârtejului?

c) Din ce pricină pornesc neliniștile cărăbușului?

d) Care este atitudinea celorlalte viețuitoare față de cărăbuș?

e) Ce dovedesc exclamațiile resemnate ale cărăbușului?

f) De ce dârzenia cărăbușului hotărât să-și încerce aripile apare în contrast cu imaginea sa finală?

g) Ce sentimente ale naratorului se desprind din acest text? Identificați cuvintele care exprimă aceste sentimente.

h) Ce învățătură le-a oferit vrabia puilor ei? Cu ce scop?

Teme:

➤ Scrieți forma literară a cuvintelor: „cucos“, „paserea“, „cari“.

➤ Indicați sinonimele următoarelor cuvinte: „vârtej“, „fragede“, „țanțoș“, „încremeni“, „învățătură“.

➤ Arătați ce sens au următoarele construcții și expresii din text: „a pornit-o tehui“, „vârtejul și-a făcut gustul“, „își dădeau binețe“.

➤ Alcătuiți enunțuri cu două dintre expresiile de mai sus.

➤ Formați familia lexicală a cuvântului „suflet“.

➤ Extrageți secvențele care se referă la înfățișarea cărăbușului.

➤ Exprimați, în câteva cuvinte, sentimentele voastre față de această vietate.

➤ Despărțiți în silabe următoarele cuvinte: „înșurubat“, „ramură“, „castaniu“, „arciuți“, „cărăbuș“.

➤ Identificați în text cuvintele derivate și explicați cum s-au format.

➤ Realizați rezumatul textului.